

Moderne tijd

Op 30 oktober 1880 deed Ferdinand Domela Nieuwenhuis in het socialistische tijdschrift *Recht voor Allen* een oproep aan 'alle arbeiders van Nederland' om mee te werken aan een enquête over hun levensomstandigheden. Met deze enquête wilde Domela Nieuwenhuis een politieke boodschap overbrengen.

4p 17 Geef aan:

- welke politieke boodschap Domela Nieuwenhuis wilde overbrengen aan de rijke burgerij en bij welk kenmerkend aspect uit die tijd deze boodschap aansluit en
- welke politieke boodschap Domela Nieuwenhuis wilde overbrengen aan de arbeiders en bij welk kenmerkend aspect uit die tijd deze boodschap aansluit.

Een bewering:

De Vlootwet vormde de schakel tussen de Duitse industrialisatie en de *Weltpolitik* van Wilhelm II.

2p 18 Toon dit aan.

Een gebeurtenis:

Op 4 juni 1913 liep Emily Davison (1872-1913) de renbaan op van de paardenrace in de Engelse plaats Epsom. Volgens sommige toeschouwers had ze een sjaal vast met de tekst 'Kiesrecht voor vrouwen'. Ze werd door paardenhoeven vertrapt en overleed vier dagen later. Haar begrafenis werd bijgewoond door een grote menigte.

2p 19 Toon aan dat deze gebeurtenis past bij twee kenmerkende aspecten van de moderne tijd.

Gebruik bron 8.

Uit deze bron blijkt dat de Spartakisten menen dat de revolutie die in de herfst van 1918 was uitgebroken, nog niet is voltooid.

2p 20 Toon dit aan door aan te geven:

- wat volgens de Spartakisten het onmiddellijke doel van de revolutie is en
- (zonder bron) wat volgens hen het uiteindelijke doel van de revolutie is.

Gebruik bron 9.

Deze bron geeft oorzaken aan voor het succes van Hitler na 1930.

2p 21 Ontleen aan de bron twee oorzaken voor dit succes.

Gebruik bron 9.

Stel: Je doet onderzoek naar de vraag hoe de Duitse elite dacht over het ideeëngoed van Hitler. Je vindt deze brief en je vraagt je af of dit een bruikbare bron is voor je onderzoek.

- 2p **22** Geef aan waardoor je twijfelt aan zowel de betrouwbaarheid als de representativiteit van deze bron voor je onderzoek.

In 1965 publiceert de staatsdrukkerij van de DDR het boek: *Bruinboek, oorlogs- en nazimisdadigers in de Bondsrepubliek*. Hierin wordt de brief aan Von Hindenburg (zie bron 9) opgenomen als een van de bewijsstukken.

- 2p **23** Leg uit welke politieke boodschap de DDR met de publicatie van deze brief kan uitdragen.

Gebruik bron 10.

Veel foto's van deze fotograaf zijn gebruikt door de nazipropaganda maar deze foto wordt voor publicatie verboden. Ook de geallieerde propaganda zal deze foto niet willen gebruiken.

- 2p **24** Geef voor beide partijen aan waarom zij deze foto niet willen gebruiken.

Gebruik bron 11.

Tekenaar Behrendt geeft in deze prent een visie weer op een dan actuele gebeurtenis.

- 2p **25** Leg uit, met een verwijzing naar de prent, welke visie op deze gebeurtenis hij weergeeft.

Gebruik bron 11.

De visie die Behrendt hier weergeeft, past bij het Westerse beeld van de verhoudingen tussen de DDR en de Sovjet-Unie.

- 3p **26** Leg dit uit met twee verwijzingen naar de prent.

Op 13 november 1968 kondigde de Russische partijleider Leonid Brezjnev de Brezjnev-doctrine af. Deze gebeurtenis kan gezien worden als een reactie op de Praagse Lente eerder dat jaar.

- 2p **27** Ondersteun deze opvatting.

Gebruik bron 12.

In deze prent doet Paul Conrad een voorspelling over de gevolgen van de Amerikaanse betrokkenheid bij het conflict in Angola.

- 2p **28** Leg met een verwijzing naar de prent uit welke voorspelling hij hier doet.

Een bewering:

De naam detente voor de periode in de Koude Oorlog tussen eind jaren 1960 en eind jaren 1970 is juist voor de situatie binnen Europa, maar past niet bij de situatie buiten Europa.

- 4p **29** Ondersteun beide onderdelen van deze bewering telkens met een voorbeeld uit deze periode.

Twee ontwikkelingen in de jaren 1960 rond de Britse popgroep The Beatles, die werd opgericht in 1962:

- 1 The Beatles droegen er met hun uiterlijk toe bij dat lang haar onder jongeren populair werd, wat door veel ouderen in de jaren 1960 werd afgekeurd.
- 2 Een van hun nummers was de eerste grammofoonplaat in Groot-Brittannië, waarvan in de voorverkoop in 1964 al één miljoen exemplaren werden verkocht.

- 2p **30** Verklaar elk van beide ontwikkelingen vanuit hetzelfde kenmerkend aspect van de tweede helft van de twintigste eeuw.

Moderne tijd

bron 8

Op 26 november 1918 verschijnt een manifest van de Spartakusbond gericht aan de 'arbeiders- en soldatenraden van Duitsland':

De revolutie heeft in Duitsland zijn intrede gedaan. De soldatenmassa's, die vier jaar lang naar het slachthuis werden vervoerd omwille van kapitalistisch gewin, en de arbeidersmassa's, die vier jaar lang zijn uitgebuit, verpletterd en verhongerd, zijn in opstand gekomen. Dat angstaanjagend instrument van onderdrukking, het Pruisische militarisme, de gesel der mensheid, ligt verslagen op de grond. (...) Proletariërs aller landen, we beweren niet dat in Duitsland de macht geheel en al in handen is gekomen van de arbeiders of, dat de volledige triomf van de proletarische revolutie al is bereikt.

bron 9

Na de verkiezingen van 6 november 1932, waarbij de NSDAP een grote overwinning behaalt, schrijft een groep Duitse industriëlen en bankiers, geen leden van de NSDAP, in een open brief aan de Duitse president Von Hindenburg:

Wij spreken ons uit zonder enige partijpolitieke opstelling. In de nationale beweging die momenteel door ons volk gaat, zien wij het veelbelovende begin van een tijd die door het overwinnen van klassentegenstellingen de noodzakelijke basis legt voor een wederopstanding van de Duitse economie. Wij beseffen dat deze weg omhoog nog veel offers zal vragen. Wij menen dat deze offers slechts dan van harte gebracht gaan worden, als de grootste groepering in deze nationale beweging een leidende rol zal krijgen in de regering. Het overdragen van de leiding van een kabinet, dat zal moeten regeren op presidentieel gezag (...), aan de Führer van de grootste nationale groep, zal een einde maken aan de fouten en de ballast die een dergelijke massabeweging nu eenmaal onvermijdelijk met zich meebrengt en zal miljoenen mensen, die nu nog aan de kant staan, als positieve krachten meeslepen.

bron 10

Een foto van fotograaf Wolff Strache genomen in 1943 op de Kurfürstendamm in Berlijn:

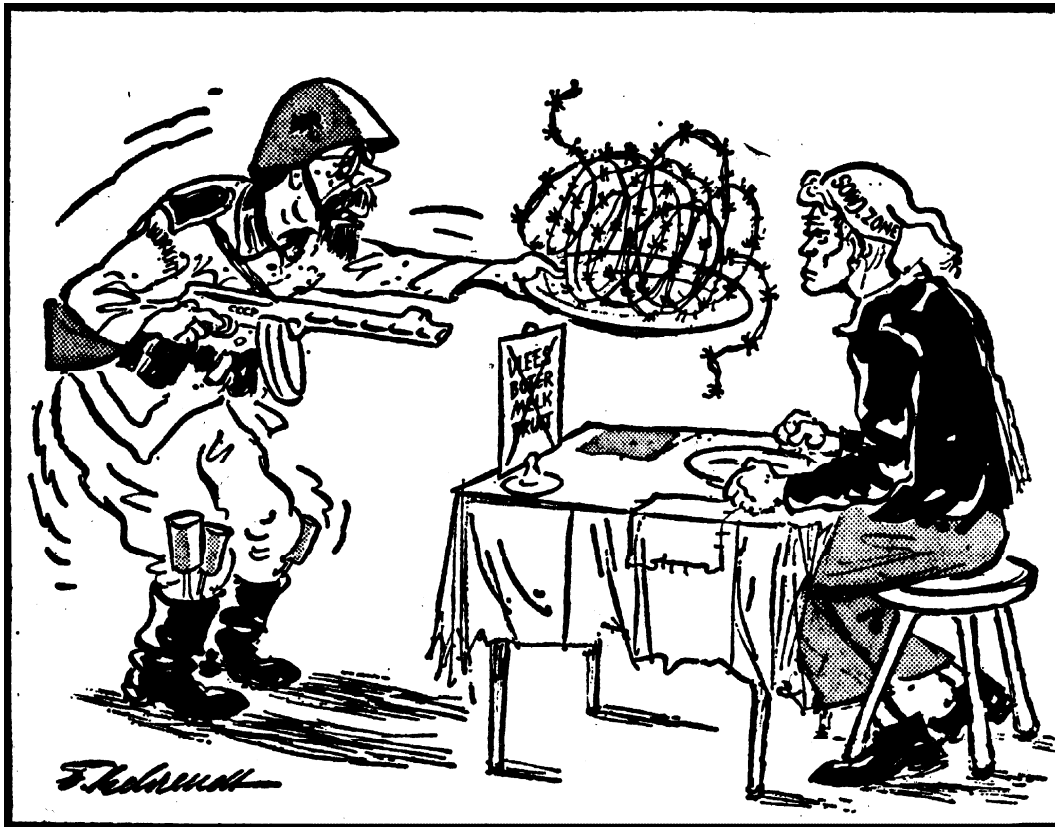

Toelichting

Op de achtergrond de ingang van bioscoop 'Floria' waar de film *Reise in die Vergangenheit* (Reis naar het verleden), een romantische komedie uit 1943, wordt vertoond.

bron 11

Op 14 augustus 1961 verschijnt deze prent van Behrendt in een Nederlandse krant:

Onderschrift

"Maar prikkeldraad kun je volop krijgen."

Toelichting

Op de mouw van de figuur links staat: 'Ulbricht' (op dat moment leider van de communistische partij in de DDR).

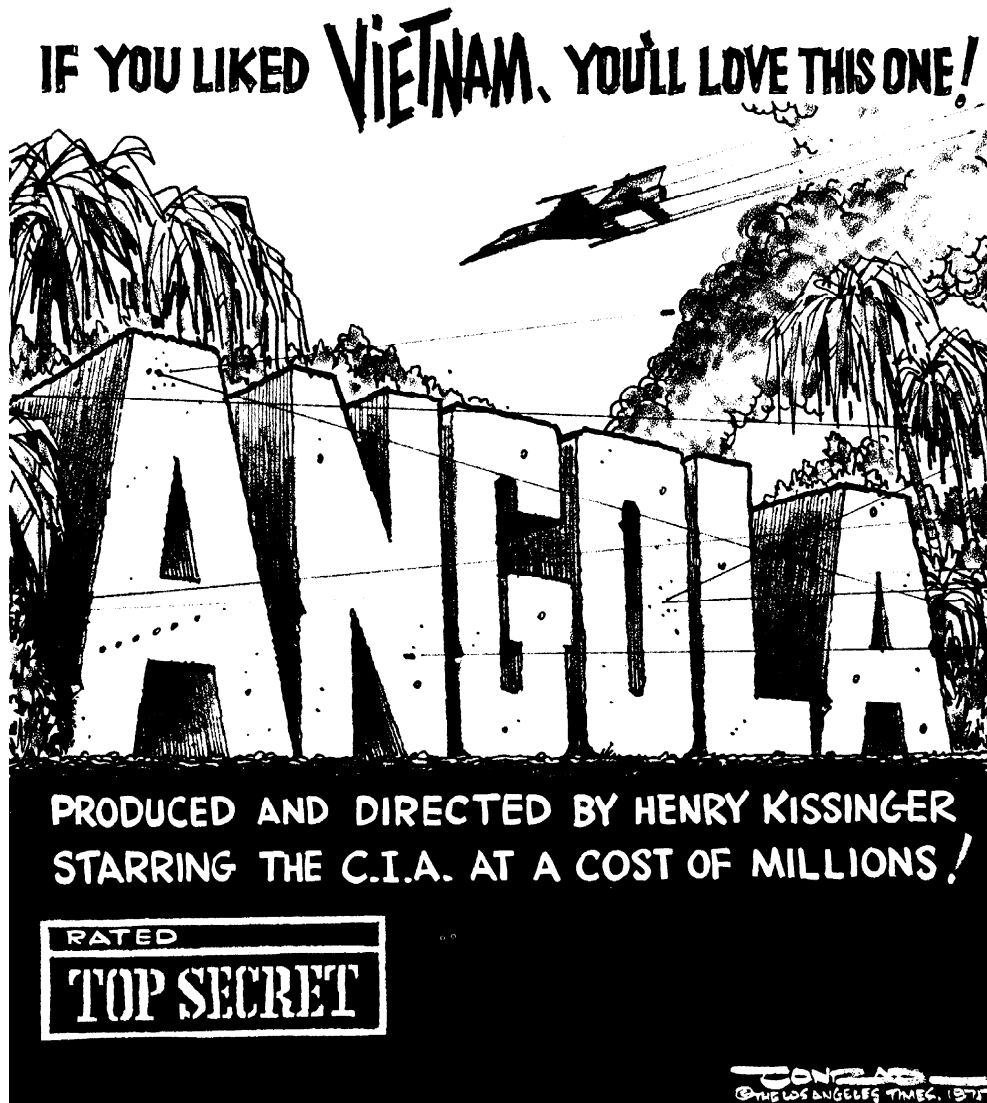
Op het machinegeweer staat: 'CCCP' (de Russische afkorting voor de Sovjet-Unie) en op de helm staat 'DDR'.

Op de menukaart op tafel staat: 'vlees, boter, melk, fruit'.

Op de muts van de figuur rechts staat: 'Sovj. Zone' (de Sovjetzone in Berlijn).

bron 12

Op 13 december 1975 maakt de *New York Times* bekend dat de Amerikaanse inlichtingendienst CIA al enige tijd actief is in de burgeroorlog in Angola. De CIA steunt de FNLA die vecht tegen de MPLA. Nadat dit nieuws bekend wordt, publiceert Paul Conrad deze prent in de *Los Angeles Times*:

Vertaling van de tekst in de prent (van boven naar beneden):

Als je van Vietnam hebt genoten, zul je deze ook geweldig vinden!

Geproduceerd en geregisseerd door Henry Kissinger (de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken).

Met in de hoofdrol de CIA ten koste van miljoenen!

Filmkeuring: streng geheim.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.